

Konečně vědecký objev: Vidíš-li na cestě strašidlo, nemluv!

Podle úvodního varování je *Černá slepice* představení, které by zřejmě děti zbavilo dětství. Lidová moudra a magická zařikadla ze sbírky Miroslava Huptycha *Černá slepice aneb Kterak se línne bazalíček, jenž do domu štěstí přináší* se v pojetí souboru Přespolní dostávají do nebývalých souvislostí. Ve hře se propojují dva oddělené světy – svět lidový, folklórní, založený na tradici a hravosti, se světem racionální vědy. Který svět je lepší? To se tu skutečně nedozvíme, zvláště pokud očekáváme, že se v jednom ze světů zbavíme strachu ze smrti. Koneckonců jedinec zmítající se mezi oběma principy tu stejně skončí zasypan buď chladnou hlínou, nebo hřejivým zrním, které však bude zobat mechanická slepička.

Na úhlopříčně rozděleném jevišti patří přední strana tradiční dívčině, Tereza Kortanová zde loupe řepu a cibuli, strouhá, vaří a na plotně barví vejce, s půvabnou lidovou samozřejmostí zpívá surrealistické recepty, představuje společnost iracionální, ale lidskou, tradiční, naši. Druhá část jeviště, na níž se objevují v plynových maskách Josef Pekárek a Jakub Jílek, je společnost vědecká, sterilní, chladná, potenciálně nebezpečná, plná nepředvídaných důsledků. Také naše. U Černé slepice se nabízejí zásadní otázky: Je lepší přírodní, nebo syntetické? Iracionální tradice, nebo racionální modernita? Toto ovšem ve skutečnosti není spor, člověku je vlastní oboje, stejně jako se víra v magii, léčitelství nebo v Boha nevyklučuje s vírou ve vědu nebo alespoň radostí nad jejími výtobytky. Spolu s Brunem Latourem tu vidíme, že pravda vědy se vyjednává stejnými prostředky jako pravda tradice, že příroda je zároveň společnost a o vědě a šarlatánství hlasujeme stejně jako v parlamentu.

Pokud chceme pravdu neprůstřednou a ověřitelnou, nechť si každý zkusí, že šlápne-li na slepýše, opuchnou mu nohy a někdy i upadnou. (Mi)

Herculové Poiroti mimo záběr kamery

V detektivkách většinou nevidíme vše, tvůrci obvykle vystřihávají nudu, dlouhá čekání, naopak systematicky strukturují příběh a více či méně nápadně ho prokládají indiciemi. Toto je tvůrcům hry Chata v Jeseníkách dokonale cizí. Soubor Barevné knoflíky je mimořádně trpělivý, diváci vyšetřující vraždu si mohou myslet prakticky cokoli a vyšetřování se může protáhnout nekonečně dlouho, aniž je jistý úspěšný výsledek. V této hře může jít o pozoruhodný experiment, silný zážitek každodennosti detektivovy, stejně jako o polemiku s marxistickým filosofem Georgem Lukácsem. Ten totiž tvrdil, že velcí detektivové nás ve službách kapitalistické společnosti mají udržet v iluzi bezpečí, protože všechny nepravosti od krádeží po vraždy někdo schopně a neohroženě vyšetří. U Chaty v Jeseníkách naopak můžeme snadno podlehnout pocitu, že bez nápovědy se nevyřeší nic. (Mi)

Trochu posunutý mix městečka Palermo, únikové hry, LARPU a improligy

(rovněž o Chatě v Jeseníkách) Obdivuhodně připravené dílko velmi mladých lidí. Mnoho nacvičených scén, mnoho ochotných přestaveb. Vlastně i dobrý herecký výkon, včetně improvizace.

Za sebe to ovšem vidím takto: takovýto útvar, kdyby pro mě měl být divadlem, by musel být ještě více propracovaný a vyspělý (jako že propracovaný byl, ale...). Musel by mít prvky, které zařídí, aby se lidé za rozumnou dobu přeče jen nějak k vrahovi propracovali. Nebo samozřejmě může být určen pro milovníky podobných společenských her – nikoli pro divadelní diváky. Dle mého názoru se v divadle obvykle primárně nehledá logika, ale intenzivní a mnohakanálová komunikace. A mezilidská komunikace je v této inscenaci logikou zatlačena do pozadí.

Drobná výtka vůči pořadatelům: akci nepřerušili přesně po 2 hodinách od začátku, jak bylo dohodnuto: čekali déle. Takovýto útvar prostě musí počítat s tím, že se vrah ve stanoveném čase nenajde. Prostě nenajde... Někdy se prostě vrah nenajde... Někdy se prostě něco nenajde... (PO)

Při zahájení ŠP se hovořilo věcně

Ředitelka NIPOSu Lenka Lázňovská během oficiálního zahájení pohovořila o nastavení systému podpory kultury v Česku a naznačila jeho porovnání se slovenským systémem. Došla k tomu, že český systém je kočkopes... I ve srovnání se slovenským. A že s ním asi budeme dost dlouhou dobu nuceni žít. A že to není nic moc. Ale (to neřekla, interpretuji) že se s tím přesto nějak žít dá, že těžké podmínky neznamenají beznaděj. (PO)

Roztříštěná óda na Sleipnira jako brusiče

Osmiňohý severský kůň Sleipnir, o kterém se v inscenaci mluví jako o brusiči, vybrousil tuhle inscenaci dobře.

Nejprve poznámka k žánru: Hovoří a píše se o postdramatickém divadle, ale myslím, že tohle zatřídění není důležité; dokonce myslím, že ani není přesné. Celé dílo mi připadá jako jen o něco málo zběsilejší Saroyan; prostě příběhy vzájemně cizích lidí na jednom místě v jednom čase. To, že dílo je rozkouskované (rozstříhané), že se používají nedokončené věty a že se přepíná mezi první a třetí osobou, podle mě ještě neznamená, že máme postdramatiku. Vždyť to všechno má z většiny čitelný příběh!

Ale ať jde o post nebo nepost, je zásadní, jak se to zrežuruje, a hlavně – hlavně: jak se to zahraje. Jak se lidé na jevišti vnímají, jak spoluprotvářejí rytmy, na jakých vlnách komunikují – vzájemně i s diváky. A pět mladých dam dělalo to vše moc zajímavě. (A u náročných útvarů je také zásadní, že je věc precizně nazkoušená – že se nespolehá jen na zázrak, k němuž na jevišti možná dojde – že je ten zázrak podpořen poctivým a precizním nazkoušením.)

Jedna zajímavost: v pátek se hrálo dvakrát. Ranní představení bylo pro studenty gymnázia, a bylo celkem dobré. Bylo ale nesrovnatelné s tím, co přišlo večer. Ráno jsem byl spokojen, ale vnímal jsem lehce přeexponovaný úvod, potom začalo všechno krásně fungovat, ale potom zhruba v poslední třetině se vše trochu vyčerpalo, unavilo. Večer to ovšem byla jízda! I bedničky či dřevěné hranolky, které jsou základem scénografie, byly ráno trochu prázdné, zatímco večer byly totálně naplněné, zábavné a pro herečky absolutně příhodné. Podobné to bylo s dlaněmi namířenými ploskou do hlediště – tímto divadelním klíčem: ráno byla cítit „nějaká“ energie, večer vytvořily dlaně chvílemi tak silný energetický impuls, že mě málem shodil ze židle. Poznámka: jen se tím dokládá, že kvalita představení zásadně závisí na divácích; studenti gymplu rozhodně nebyli „špatně“ ani inertní ani studené publikum, ale přece jen nebyli tak zkušenými diváky, kteří by se s formou i obsahem hry tak mazlili a laskali jako písecké přehlídkové obecnstvo.

Těžko analyzovat: dobré až excelentní divadlo, kdy spolu herečky intenzivně komunikují a podprahově i řemeslně kvalitně komunikují i s obecnstvem, kdy jsou schopné přepínat v řádu desítek vteřin mezi postavami i mezi první a třetí osobou, kdy zajímavě hrají a žijí i mužské postavy... Aj, co o tom mám psát...

Herečky se krásně ponořily do roztříštěnosti hry, do moře fragmentovaných kapek, které se ve hře důmyslně spojují a které se instinktivně (ovšem na základě solidního nacvičení) spojují i na jevišti... Dovolím si jednu nekorektnost: fascinovala mě především herečka představující servírku Sally – byla šíleně lidská.

Poznámka k použití křidy: servírka Sally (možná i někdo další?) kreslí křidou na okolní černé zdi šálky. Použití křidy pro agresivní kreslení na stěny bývá v 90 % inscenací násilné a zbytečné. Ale v tomto případě, kdy se mnohé motivy sbíhaly v okamžiku (a místě) upuštění šálky servírkou, se to ušpinění stěn a následné otravné mytí vyplatí. Prostě křida není zbytečná, není samoučelná.

Kdy jsem měl maximální prožitek? Ve chvíli, kdy manželé „zjistili“ (uvozovky proto, že jsem jejich „objevu“ nevěřil), že se k sobě nehodí. Na břehu řeky či jezera, pod jasnými hvězdami. Jezero a hvězdy té chvíle jsem prožil dokonaleji, než kdybych byl na skutečném břehu a pod skutečnými hvězdami.

Kromě dobrého herectví a ponoru do komunikace zmíním ještě jeden detail: tušení apokalypsy. Toto tušení je bezpochyby autorem včleněno do hry; ale v inscenaci by se dalo přecenit, nedocenit, posunout do násilného duchovna, vulgárně zbagatelizovat... Nic z toho se nestalo: režisérka i herečky zacházely s tušením apokalypsy naprosto přiměřeně, decentně a přitom ji nezanedbávaly. Je nadcházející apokalypsa osobní (pro konkrétní postavy) nebo obecná (pro celý svět)? Z té výborné interpretace vyplývá, že je to jedno: apokalypsa je apokalypsa, a je úplně stejné, jestli se roztříští jen šálek, životy konkrétních postav nebo celý vesmír. Skrz herečky tak prosvitne podstata jednoty všeho. (PO)

Něco z debat o viděném

Přespolní, Vševidy a Strakonice - *Černá slepice*: Lektorský sbor diskutoval o rozpolcenosti inscenace na části: "skanzen" a "vědecký postapokalyptický stav". Zmiňovaly se rituály, folklor v kombinaci se surrealismem. Vyzdvihoval byl dramaturgický výběr textu. Naopak jako nešťastný byl viděn hrací prostor, neumožnil divákům pozorovat vše, co se na scéně odehrávalo. A přeeffektovanost inscenace (dým, zvuk, světla).

SUD - Studentské universitní divadlo, České Budějovice – *SONGY*: Lektorský sbor: Nakolik je text R.S. postdramatický a na kolik jde o existenciální retro? Doporučení: pryč s kufry a kubusy nic nepřináší. Plusem výrazná barevná stylizace. Rozporuplnost vizuálního fungování a předstíraného vaudevillu. Kvitování ženské optiky při zpracování inscenace. Plénium: Daleko mrazivější a temnější je to na velkém jevišti.

Barevné knoflíky, ZUŠ Třebechovice pod Orebem – *Chata v Jeseníkách*: Z pléna: diváci deprivovaní technickými podmínkami (tmou) a arogantním jednáním nebožtíka. Klíč k inscenaci nebyl ale jasně odkryt a ne všichni šli s hrou od začátku. Lektorský sbor: pozor, ne každý divák touží být detektivem. Český divák není často připraven být aktivním a vstoupit do komunikace s herci bez despektu a ironizování. Zvážit otevřený konec. (WE)